

Poezia începuturilor sacre

Oxana GHERMAN

Doctor în filologie

E-mail: oxana.gherman@sti.usm.md

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7366-2599>

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM (Chișinău)

The Poems of the Sacred Beginnings

Abstract

The article researches the poetic expressions of childhood in the texts of some contemporary Bessarabian authors, exponents of various creative generations (Irina Nechit, Andrei Țurcanu, Nicolae Popa, Artiom Oleacu, Artur Cojocaru, Ana Donțu). The author proposes a hermeneutic approach to poetic texts understood through the prism of Mircea Eliade's conception of *sacred time*. Caused by the impulse of a nostalgia for the origins, similar to that experienced by the religious man towards the paradisiac preexistence, the act of recalling childhood restructures the image of reality. Poetic creation becomes, in this sense, a way of imaginary reanimation of the individual past with a refreshing impact on the traumas of consciousness, and an active mediator of the processes of representing the world and shaping the personal identity.

Keywords: poetic imagination, artistic expression, childhood, memory, sacred time.

Rezumat

Articolul explorează reprezentările poetice ale copilăriei în textele unor autori basarabeni contemporani, exponenți ai diverselor generații de creație (Irina Nechit, Andrei Țurcanu, Nicolae Popa, Artiom Oleacu, Artur Cojocaru, Ana Donțu). Se propune o abordare hermeneutică a textelor poetice prin prisma concepției asupra *timpului sacru* a lui Mircea Eliade. Sub impulsul unei nostalgii a originilor, similară celei pe care omul religios o trăiește față de pre existența paradisiacă, actul de rememorare a copilăriei restructurează imaginea realității. Creația poetică devine, în acest sens, o modalitate de reanimare imaginară a trecutului individual cu impact revigorant asupra traumelor conștiinței, dar și un mediator activ al proceselor de reprezentare a lumii și de conturare a propriei identități.

Cuvinte-cheie: imaginar poetic, expresie artistică, copilărie, memorie, timp sacru.

Dacă memoria este un proces de teaurizare a tuturor experiențelor consumate, esențial pentru transformarea calitativă a naturii umane, atunci omul nu se poate

raporta decât mitologic la trecutul său. Explorarea resurselor mnezice presupune ieșirea din timpul cronologic și retrăirea imaginară a secvențelor propriei deveniri, fiecare reluare a firului existențial completând istoria individuală a *facerii*, mitul personal. Suspinul nostalgic al omului pentru „timpurile primordiale” și exercițiile de rememorare activează spiritul creator.

Proprietățile paradoxale de a fi continuu (etern) și totodată discontinuu (segmentat, ale fiecărei ființe/proces/fenomen fizic în parte) îi validează timpulul specificul de „imagine mișcătoare a veșniciei nemișcate” (Eliade 2000, p. 85). Perceput ca fragment al timpului universal, căruia omul tinde să-i confere valoare, sens, să-l integreze cosmic, timpul individual capătă dimensiuni sacre. Etapa începuturilor cosmice se asociază începutului uman, momentului în care „lumea a început să existe” pentru un individ concret. Întrucât *timpul originii* este „clipa desăvârșită în care s-a făurit o realitate și în care această realitate s-a manifestat deplin pentru prima oară” (*Ibidem*, p. 63), reactualizarea mentală, afectivă, verbală (narativă), gestuală a acestui început este un act revigorant, restructurant pentru conștiința umană. Între modurile în care omul se raportează la „copilăria” cosmică, la preexistența paradisiacă a umanității și la propria copilărie se dezvoltă mai multe conexiuni semnificante.

Prin prisma viziunii asupra temporalității a lui Mircea Eliade, copilăria poate fi înțeleasă drept „timp sacru”, paradis al propriilor începuturi, pe care omul tinde să-l recupereze, să-l extragă din sedimentele memoriei și să-l readucă în prezent. Dacă timpul profan, în accepția lui Eliade, presupune durata istorică/biologică pe care omul o trăiește liniar, între punctul A (naștere) și punctul B (moarte), cu periodice oscilații de intensitate/ritmicitate – alternând fazele muncii cu fazele odihnei/distrației, *timpul sacru* este unul circular, reversibil și recuperabil. Timpul sacru e un timp *mitic* (originar), actualizat prin anumite ritualuri practicate în perioadele sărbătorilor, imitând actele simbolice ale genezei. Omul religios trăiește într-un prezent istoric pe care îl poate întrerupe pentru a intra într-o perioadă non-istorică, sacră, cum este, de pildă, „timpul liturgic” (al rugăciunii) – timp care redă omului puritatea inițială. Fiecare primă experiență umană din șirul de evenimente/trepte ontologice poate fi tratată ca *timp sacru*, căci „timpul țâșnește odată cu prima apariție a unei noi categorii de realități existente” (*Ibidem*, p. 60), iar realitatea se structurează neconținut atât în autonomia ei funcțională, cât și în raport cu fiecare receptor.

Explorând zonele profunde sensibilității umane, artele poetice reproduc în infinite formule elogiile și miturile copilăriei, cu diversitatea trăirilor ei precognitive, a contactelor vii (nemediate de cultură) cu lumea, a inocențelor și libertăților exaltante, a proiecțiilor „imaginației miniaturante” (G. Bachelard), care poate îmblânzi lumea lipsind-o de dimensiunile monstruoase. Memoria permite omului să-și ia viața de la capăt, să reactualizeze povestea personală

și să-și reconstruiască identitatea. Traiectul sinelui în lume este re-produs mintal în mod continuu, reconceptualizat, pentru a decanta identitatea, a releva datul individual. Poezia copilăriei se alimentează nu doar din procesele de sondare/actualizare a amintirilor, ci și din cele de re-imaginare a trecutului, de re-constituire a acestuia în luminile afective ale noilor experiențe.

În creația poetică a **Irinei Nechit** (antologia *Un om de succes și alte pierderi* (2018)), multitudinea motivelor și scenelor din copilărie sunt incluse într-un puzzle ce sintetizează viața și moartea. Nostalgia timpurilor apuse este de o forță răvășitoare în textul *Oglinda*, în care personajul contemplă ruinele micului univers casnic aflat în prăbușire după moartea părinților. În percepția lui J.-J. Wunenburger, „oglindea servește la transportarea imaginii ființei, fie pe o cale descendentă, demultiplicând-o, fie pe o cale ascendentă, făcând posibilă translația formei, a efectului său fenomenal către cauza sa ascunsă” (2024, p. 168), și favorizând o întâlnire a omului cu sine, o revelație a sinelui. În acest sens, oglinda pare a fi un simbol al memoriei, care are aceeași funcție de captare și reproducere/reflexie a imaginilor.

Prezența spiritului matern este resimțită în freământul vegetal (*Ești aici?*). Viața și moartea nu se disting clar, poezia reflectând viul prin funest și viceversa – post-existentul prin pulsațiile lumii vii. În textul *Apa*, imaginea tatălui culcat pe apele Prutului amintește de patima hristică: „tata inspiră din nou, / plutind așa cuminte seamănă cu o cruce / se gândește că are în pod niște scânduri, / dar nici prin cap nu-i trece că noi / îl vom duce departe și-i vom lua sicriu din magazin / și Prutul nu va trece pe lângă mormântul lui, / la următoarea cotitură îl văd pescarii / un mort! strigă sărind în apă, / dar el ridică un braț / e viu!”. Râul, simbol al temporalității, poartă trupul tatălui către alte spații, îl poziționează în diverse moduri, asociate vieții și morții. Prezentul corpului purtat de ape continuă în viitorul din ochii copilului care-i contemplă moartea. O altă imagine fulgurantă a tatălui pe care îl răpește timpul și care apare fiicei în vis, o formează poemul generic *Un om de succes*. Legătura cu părinții este o temă la care autoarea revine în nenumărate contexte. Memoria copilăriei, ancorată de chipurile celor doi părinți, este un paradis interior, care atenuează frica de moarte, înțeleasă ca viață imaterială (*Mirosul soarelui*).

Pentru că timpul este inseparabil de spațiu, fiind o dimensiune a acestuia, reproducerile imaginare ale copilăriei sunt contextualizate, aparținând cronotopului ei. Poezia Irinei Nechit plasticizează peisaje rustice, în mijlocul cărora se desfășoară scene din copilărie într-un ritm foarte lent, suprimând senzația curgerii timpului. În ansamblu, textele comprimă experiențe ale diferitelor vârste, încheindu-se cu secvențe ce metaforizează trecerea în neant. În poezii ca *Drumul sângelui*, *Evantaiul cărților de joc* ș.a., personajul se ipostaziază în vârsta inocenței, a jocului, a ritualurilor casnice ale mamei, apoi în starea de părinte pentru propria mamă, pentru copiii proprii și pentru copiii întregii lumi. Realitatea multiplică însemnele copilăriei (*Alte pisici*). Eul-copil, a cărui imagine e reanimată din substraturile memoriei,

poate fi înțeles, în viziunea unor cercetători, „ca mesager al inconștientului, care aduce la lumină o cunoaștere uitată sau ascunsă și care devine vizibilă doar în virtutea efectului de refracție pe care îl are privirea inocentă (dar întrebătoare) a copilului.” (Faulkner 2018, p. 79). Lumea (re)privită prin ochii eului-copil se prezintă într-o imagine limpede, neafectată de acumulările experienței ontologice, sociale, culturale etc., fiind o formă de reconectare a individului cu sine în poziție originară, pentru reînnoirea relației eului-adult cu lumea.

În textul *Copilul din mașina galbenă*, personajul surprinde farmecul clipei, creând imagini-miraj („fulgii roiesc în lumina suspendată a farurilor / ninge liniștit peste câmpia cu iepuri adormiți / ninge peste brazdele adânci / o răstignire se pierde în întuneric” (*Copilul din mașina galbenă*)). Ceva amintește mereu de visul copilăriei, de părinți, acutizând sentimentul lipsei: „Azi a nins pentru prima dată / și l-am visat pe tata gonind pe o șosea șerpuitoare / De fapt îi plăcea să meargă încet cu mașina lui galbenă, / să admire peisajul prin parbriz / A plecat în pământ iarna trecută” (*Mașina galbenă*). Mașina galbenă, înaintând în necunoscut, pare însăși soarta, ale cărei cotituri omul nu le cunoaște decât în clipa când se întâmplă, viața surprinsă din viteza mișcării. O imagine similară este cea a lumii privite din mersul trenului („nici Dumnezeu nu poate opri acceleratul aici”), ca șir neîntrerupt de fapte nerealizate, de lucruri neatinse, de realități autonome, în care persoana ce le privește nu se va implica niciodată (*Călătorie*). Contemplarea este o autoterapie ce răsfânge stările de duioșie către sine: „Ca pe un copil o să-mi mângâi capul, / o să-l legăn până se oprește vântul / o să-l încălzesc cu mâinile, / capul meu speriat / capul meu cuminte / se va odihni pe pernă.” (*O să uite vântul...*). În momentele de criză, maturul care a asimilat identitățile mamei și tatălui își devine propriul copil și propriul părinte. Odată interiorizate, vocile părintești devin funcții autoreglatoare.

Rememorări fulgurante ale copilăriei sunt poetizate în cartea *Estuar* (2008), de **Andrei Țurcanu**. Textele *Salt în realitate*, *Început*, *Vrajă* ș.a. sublimează spaima copilului în fața imensității și a necunoscutului, confuzia dintre realitate și basm, primul fior al sentimentului singurătății, al mării singurătăți ființiale, retrăite la fel de acut și la vârsta *Bilanțului*. Înaintarea în vârstă nu suprimă poetului genuinitatea, intensitatea simțurilor. Un poem despre privirea de copil a eului creator (*Sunt azi toreadorul...*) apare chiar în primele pagini ale volumului *Plânsul centaurului* (2008), carte care resuscitează și comprimă energiile primei vârste: „Trupul meu tânăr nu știa ce-i măsura. O țineam într-un trap. Eram ca un fulg, o nălucă printre pomii fremătând de petale și zumzet de-albine.” (*Et ego in arcadia fui...*). Basmelor, miturilor, narațiunile copilăriei rămân o prismă de percepție, o formulă de reducere la esență a condiției umane în diverse straturi ale realului – biografic/cotidian, istoric, social, cultural, politic etc. (*Harap-Alb, A doua elegie a lui Harap-Alb, Elegia cavalerului tristei figuri, Moartea lupului, Final de poveste* ș.a.). Paradis pierdut, copilăria continuă să existe imaginar, ca spațiu al liniștii și normalității (*Acasă în*

doi...), al echilibrului cu lumea, în sensul larg al cuvântului. Indiferent de vârstele prin care trece, omul rămâne un copil nevinovat în fața imensităților cosmice.

Dimensiunea tragică a copilăriei ține de vulnerabilitățile umane. Teologii ortodoxiei sec. al XVII-lea, remarcă Alain Corbin (2008, p. 46), interpretau copilăria drept vârstă a lipsurilor, nevoilor, a supunerii și a inutilității, în care omul este inofensiv și neajutorat, vârstă a umilinței pe care Hristos a trebuit să o trăiască ca parte a ciclului uman. Istoria pruncului Isus predestinat răstignirii este de o tristețe extremă; în căutarea lui Mesia, prin legea lui Irod, se omoară sute de prunci fără vină. Pruncia este starea de inocență, de nevinovăție, dar și starea de extremă slăbiciune, a totalei lipse de apărare. Un alt context biblic subliniază credulitatea/încrederea și iubirea necondiționată a copilului, dreptcredincioșii fiind considerați copiii lui Dumnezeu, moștenitori ai Împărăției cerurilor. Din această ipostază critică, a extremei expunerii, omul nu poate fi ridicat decât prin confruntarea cu ideea morții.

În alte lumini, copilăria este o „stare anterioară căderii în greșală, deci edenică, simbolizată în diverse tradiții prin întoarcerea la starea embrionară, de care copilăria este apropiată” (Chevalier, Gheerbrant 2009, p. 276), iar în tradiția hindusă, starea de copilărie este numită „bālyā”, o „stare premergătoare obținerii cunoașterii” (*Ibidem*). Vârstă a primelor experiențe, copilăria este stimulată de spiritul explorator, aventurat să cucerească universul. Ritmul de evoluție biologică însă nu permite omului să întârzie în vreo etapă anume. Trecerea de la o categorie de vârstă la alta presupune o „schimbare radicală de regim ontologic și de statut social” (Eliade 2000, p. 139). *Patternul* inițierii, afirmă Eliade, „puternic desacralizat, se mai păstrează încă în lumea modernă [...]. Inițierea cuprinde îndeobște o triplă revelație: a sacrului, a morții și a sexualității. Copilul nu cunoaște nimic din aceste experiențe; inițiatul le cunoaște și le asumă și le integrează în noua sa personalitate” (*Ibidem*, pp. 141-142). Omul este forțat să-și asume responsabilități, să-și formeze conștiința de sine, maturizării fizice echivalându-i o maturizare mentală și spirituală. Faza finală a copilăriei este marcată, de obicei, de un eveniment intempestiv. Amintind de faimosul vers al inițierii – „Mănânc și plâng. Mănânc!” (N. Labiș), unele texte poetice ale autorilor basarabeni contemporani reproduc durerosul ceremonial al maturizării.

Jertfa idealurilor copilăriei este transfigurată în poezia *Majorat*, care deschide volumul antologic *Rost*, de Andrei Țurcanu. Prima parte a textului prefigurează prin albul impecabil al iernii și prin stolurile de porumbei ce incită „zburda de copil luminat” a eului poetic, o viziune inocentă asupra lumii. Libertatea copilului constă în lipsa totală de griji, în condiția în care omul este „nemuritor și fragil”, „departe de sunetul găngav / al verbului strâns înfășat în mătăsurii”, când încă nu are conștiința morții, ce îl va forța mai târziu să se reproducă, să creeze, să construiască. Finalul poemului fixează contextul primei confruntări a copilului

cu ideea morții: „până sub streășina casei văzui / spânzurat / leșul de miel / încă aburind”. Imaginea impactantă a mielului (fragilitate, inocență, sensibilitate puerilă) sacrificat schimbă radical felul în care copilul percepe lumea, maculând tabloul luminos și apropiindu-l de maturitatea crudă. Poezia *Majorat* trimite, într-o abordare mai largă, în special prin simbolistica mielului, la jertfa nevinovăției, a neprihănirii hristice din textele biblice.

Șocul maturizării se produce și în poezia lui **Artur Cojocaru** (volumul *Un cap pentru un coș de gunoi*, 2019), prin participarea copilului la sacrificarea animalelor. Într-o formulă minimalistă, textele fixează ideea de familie ca motor de relații întreținute mecanic. Personajul poetic se află într-o criză afectivă cu apropiării („când m-am așezat și eu la masă / bunelul m-a plesnit”; „am mers în bucătăria de vară / nu meritam nici măcar apa de la robinet”), care îl tratează cu răceală și cruzime. Foamea de afecțiune se reflectă în scena de la internat, când personajul mănâncă plăcintele pe care le-a adus orfanilor. În circumstanțele traumatiche ale respingerii și abandonului („m-a atins cu mâna lui mare pe umăr și a plecat”; „cineva m-a chemat în tufiș / și mi-a arătat un pui de bufniță abandonat”), trecerea în adolescență a copilului este marcată de reșetele unei acute crize de identitate („mă zbăteam la balcon într-un acces de epilepsie / aveam pe cap o pungă pentru gunoi neagră”). Boala, neputința și starea de inutilitate se exprimă într-o multitudine de imagini, uneori reluate, sugerând dezintegrarea interioară. Personajul trece proba suferinței, a acceptării ciclului moarte-viață, când este pus în situația de martor ocular al sacrificării animalelor cu care se hrănește omul.

Setea nepotolită de viață, de mișcare, de libertate copilărească impulsionează creația lui **Artiom Oleacu**. Textele din volumul *Plin de adevăr* (2022) valorifică resursele revigorante ale unui trecut memorabil, pentru a accede la conștiința unor „adevăruri înțelese târziu”. Timpul sacru al copilăriei este al unui alt fel de raportare a omului la realitate. Copilăria este o sursă inepuizabilă de proiecții luminoase: scene, obiecte, chipuri, gesturi, emoții într-un conținut mozaical, închis, ca într-o matrioșcă, în mintea maturului. Încărcătura memoriei se rulează asemeni unui film („acum totul pare / un documentar / dintr-un spectacol german”) reprivit periodic, reinterpretat, împrăștiat cu detalii. Mitul propriului început este învăluit de iradierile afective ale privirii de la distanță. Chiar și istoria tristă a unor cicatrici (44) este transformată într-o poveste a *devenirii binelui prin rău*, cum ar spune Nietzsche.

Copilăria revine în cele mai feerice ipostaze, formând un contrast imaginar pentru starea actuală a lucrurilor: „flori de cais pe scrânciobul stricat / vapoare nu mai merg pe Nistru / nisipul e negru ca scrumul / mamele nu-și mai cheamă copii / plaja a dispărut/ [...] satul e pustiu și ars / oamenii nu se plimbă / căprițele nu pasc/ ochii noștri au uitat / cât de frumos e verdele / [...] noi avem tot mai puțin timp / ca să ridicăm capul / și să privim cum plutesc norii” (4). Prin intensitatea trecutului

se măsoară prezentul stagnant, anemic, lipsit de puls („în copilărie ai văzut atâtea lucruri senzaționale / acum ești mare și nu vezi nimic / confortabil cu gândurile tale” (3)), de fixațiile căruia individul încearcă să scape.

Trist și neliniștit este mai cu seamă prezentul în care mama (care „nu mai are aceeași vârstă”), grăbind pasul spre a reuși multe câte i se cer, „se împiedică / și cade / cade cade cade”. Viteza, ritmul alert al prezentului nu asigură vieții mai multă intensitate, profunzime, sens, nu este o viteză a împlinirilor, ci din contra, a unei existențe insipide și superficiale, plină de rateuri și pierderi. Timpul se scurtează parcă înadins, devine tot mai puțin, iar omul se cramponează de fiecare clipă, încercând să o imprime în spațiu (7, 8). Prezentul nu e un loc fertil pentru visurile copilăriei („sunt câteva chiștoace / stinse / unde erau vise / nu mai sunt vise”), zădărnicește planurile de viitor, anulează speranțele. Cu toate acestea, personajul visează să revină – „când totul se va termina” (47) – în lumea (demult apusă a) copilăriei, a Olăneștiului de pe malul Nistrului, a bunicii și a bunicului, a scrânciobului și a vapoarelor.

Reacția de împotrivire, de rezistență în fața artificialului, este înrădăcinată în setea de ideal („ochii mei vor să vadă nuferi / rațe sălbatice bălăcindu-se-n apă / [...] mă simt calm când mă așez / pe o piatră în curte / cu fața spre grădină / un *cosmic dancer* / în acest univers frumos” (12)). Concomitent cu schimbările sociale, cu succesiunea diferitelor rânduri de „haine frumoase” mascând „teroarea fericirii” urbane, în orașul „gâtlejelor pline de mâncare și reclame” (51), căruia „nu-i ajunge apa / ca să-și spele fața și mâinile” (19), natura își perpetuează procesele, se autodistruge și reînvie, este intens animată. Ciclicitatea, legitățile eternei reînnoiri oferă minții umane un minim confort al stabilității, al senzației că lucrurile se află totuși la locul lor. În mijlocul naturii, omul repetă aproape involuntar acțiuni și gesturi copilărești, nimbate de tristețe.

Ființa mamei reanimează periodic lumea copilăriei, fiind un centru gravitațional pentru fiu, care își continuă lângă ea starea de copil. Decrepitudinea ei este insuportabilă fiului, care o vede tot mai slabă, neajutorată, vulnerabilă. Un mod de a se face util lumii în care trăiește este de a învălui cu atenție și grijă propria mamă, exersând iubirea în raport cu ea: „pui mamei la calculator / filmul preferat / [...] îi încălzești ciorba / îi amintești să ia pastilele / îi aduci un pahar cu apă / ieși din cameră / ca să nu auzi scâncetul ei / când își face injecțiile” (10). Mama devine un copil al copilului ei și totul se complică atunci când personajul se scindează între pasiunile personale și nevoia de a susține existența mamei: „în carapacea plămânilor tăi / fierbe estul și vestul / poezia și filmul / mama / și inimioara iubitei / în semiîntuneric” (10). Personajul lui Artiom Oleacu tinde să hrănească cu dragoste și atenție cele patru surse ale împlinirii sale, etalând periodic pe fiecare dintre ele („mai frumoasă / decât poezia mea / erai tu / așezată lângă mine / cu eșarfa pe genunchi” (11)). Dragostea este așadar împărțită, ea alătură, periodic și parcă

accidental, două singurătăți (13), însă fără a le determina să fuzioneze. Această „dragoste de gradul doi” (aproape ireală, mereu neîmplinită) nu este motivul unei amărăciuni mai mari decât neputința mamei: „nu poate fi nimic mai trist / decât imaginea mamei / care încearcă să zâmbească / după o zi teribil de grea” (16), decăt momentele dificile din viața ei și visele ei nerealizate. Pentru că în preajma mamei timpul se scurge altfel („mama a pus la fiert ceainicul / când era mică / iar ceainicul a fiert / când am împlinit / 36” (50)), în jurul ei reînvie exuberanța copilăriei („mama râde în hohote / râd și eu împreună cu ea / râdem așa de tare că ne curg / șiroaie de lacrimi” (53)), o bucurie al cărei efect nu poate fi înlocuit. „Suntem din Europa cei mai mămoși”, va spune poetul, într-un alt vers *plin de adevăr*. Resuscitând memoria paradiziacă a copilăriei, în centrul căreia se află chipul matern, Artiom Oleacu eliberează tensiunile prezentului în largul imaginației creatoare.

Legătura copilului cu mama, pe care nu o întrerupe nici moartea, este tratată într-o perspectivă metafizică în poezia lui **Nicolae Popa** (*Înzecit*, 2023). Poetul creează mitul mamei „fără de sfârșit”, al mamei-spirit protector (o mamă „a tuturor rugăciunilor pentru sănătate”). În textul intitulat *Mamă*, în care moartea e concepută ca transmaterializare, ființa fizică a mamei se asociază substanțialității cerului („Mormântul tău e cer senin. / Mamă fără de sfârșit, / anii-lumină îți multiplică chipul pe undeva / pe unde altceva nimic nu se întâmplă, / deși tu încă mai ești aici”). Dincolo de existență, mama devine un spirit ubicuu, care continuă să însoțească copii în drumul lor, oferindu-le noi posibilități de a se înălța: „cauți să mă tot educi, eu însă continui / să fiu copilul needucat / care te trăgea de poala paltonului / în biserică și țipam să mă iei în brațe / ca să pot vedea și eu ce se întâmplă / acolo, sus, / deasupra capetelor plecate” (*Mamă*). În raport cu mama, omul rămâne copil, ca și în raport cu Dumnezeu, fiecare deschizându-i căi de revelare a marilor taine. Ideea înălțării este reluată în poezia *Din spusele mamei*, prin imaginea unei scări pe care mama urcă neconținut, o scară ce îi inspiră neliniște, nesiguranță, capătul de sus al căreia „dă mereu înafară”, dar și în textul *Alte priviri*, în care omul urcă spre alte tărâmurii, fiind cel care le privește și cel privit „de roua ochilor cerești”. Omniprezența, mișcarea supramundană a spiritelor celor dragi, trecuți *dincolo*, este transfigurată și în poeziile *Alb și rotund*, *Numărătoarea* ș.a.

În poezia **Anei Donțu** (volumul *Cadrul 25*, 2015), punctul de vedere asupra realității aparține unui copil dintr-o generație cu un alt sistem de referințe și alte viziuni („și atunci mi-ai zis uite norul ăla / seamănă cu veverița din Ice Age / am zâmbit dar nu vedeam nimic prin parbriz” (p. 28)). Personajul său se maturizează racordând realitatea frustră la aventurile animate și ale filmelor: „tom&jerry erau mai cool decât mama&tata / dacă alergai prin bălți făceai febră / dacă urcai în copaci îți rupeai gâtul // cu tom&jerry puteai orice // să cazi de la mari înălțimi să te ridici și să fugi mai departe/ să te parașutezi cu umbrela de pe casă...” (p. 8). Imaginația copilului, animată de cea a producțiilor cinematografice, îi formează așteptări ireale

de la viață (un vesel și neîntrerupt șir de peripeții), dar și idealuri irealizabile – să devină însuși un supererou, să înfrunte răul cu propriile forțe, să creadă că binele mic câștigă mereu în lupta cu răul mare etc. Realitatea contrazice treptat aceste proiectii idealiste, plasându-l într-o altă relație cu lumea: „eram înnebunită după Aladin // un joc video unde trebuia să nimicesc monștrii / descoperisem cum să trec de ei fără să lupt [...] // acum însă e verde la semafor / și ce-mi pasă de monstrul / care calcă pe urmele mele” (p. 9). Plină de monștri, ca și în jocurile digitale, viața presupune riscuri incomparabile cu cele ale unui eventual *game over*.

Ana Donțu surprinde constanta uimire a omului în fața filmului existențial („în miezul fiecărui lucru e o nedumerire / așa cum în fiecare strop de ploaie e un fir de praf” (p. 22)). Copilul din om încremenește în fața realității care i se pare un artificiu, o ecranizare, un joc de-a viața: „zgomotul acesta e și el / un obiect din cameră / o minge rostogolită pe jos // geamul / e un monitor la care te uiți / și crezi că-i adevărat // din afară pare o jucărie / cu baloane de săpun / și nu înțelegi de ce te agiți așa fără sens // camera dispare între degetele unui copil uriaș / cred că i-am văzut odată la geam ochii albaștri” (*Dincolo de pereți*). Recuzita copilăriei, prezentă în viața de adult, îi creează o stare de insuficiență, o impresie de fals. Existența umană pare, prin modul în care se desfășoară, nimic mai mult decât un montaj, o proiecție virtuală.

Cu foarte puține excepții, poezia contemporană reflectă dimensiunea sacră a copilăriei, ca timp preaplin de energii proaspete, fortificante, cursul căruia poate fi reluat în procesul de identificare a sinelui, de autoreprezentare. Indiferent de formula artistică în care se transpune, memoria copilăriei restructurează imaginea realității sub impulsul unei nostalgii răvășitoare, a „perfectiunii începuturilor”, despre care vorbește Mircea Eliade, nostalgia lumii desăvârșite, în care Creatorul (mama și tatăl) este prezent. Față de copilăria universului și față de copilăria sa, omul religios trăiește același tip de „obsesie ontologică”, provenită dintr-o sete de *sacru*, din nevoia de a „reîncepe viața periodic, cu maximum de șanse” (Eliade 2000, p. 73). Ambele tipuri de reînțoarcere, și cea ritualică – în *illo tempore*, și cea rememorativă – în propriul debut ontologic, declanșează efuziuni imaginare avantajoase atât individuației, cât și creației artistice.

Referințe bibliografice:

CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Alain (coord.). *Dicționar de simboluri*. Iași: Polirom, 2009.

COJOCARU, Artur. *Un cap pentru un coș de gunoi*. București: Tracus Arte, 2019.

CORBIN, Alain (coord.). *Istoria corpului*. Trad. Muguraș Constantinescu ș.a., vol. 1, București: Art, 2008.

DONȚU, Ana. *Cadrul 25*. București: Casa de Editură „Max Blecher”, 2015.

ELIADE, Mircea. *Sacrul și profanul*. București: Humanitas, 2000.

FAULKNER, Joanne. Inocenți și profeți. Copilul ca figură a cunoașterii și a criticii în imaginarul filosofic al clasei de mijloc, trad. de Vasile Mihalache [online]. În: *Jurnal de studii (post)umaniste*, vol. IV, 2018, pp. 68-96 [citat 5 noiembrie 2024]. Disponibil: <https://research-management.mq.edu.au>

NECHIT, Irina. *Un om de succes și alte pierderi* (antologie). Chișinău: Prut Internațional, 2018.

OLEACU, Artiom. *Plin de adevăr*. București: Casa de Pariuri Literare, 2022.

POPA, Nicolae. *Înzecit* (antologie). Chișinău: Cartier, 2023.

ȚURCANU, Andrei. *Estuar*. Chișinău: Cartier, 2008.

ȚURCANU, Andrei. *Plânsul centaurului*. Chișinău: Cartier, 2008.

ȚURCANU, Andrei. *Rost. III Poeme alese de Nina Corcinschi*. Chișinău: Cartier, 2018.

WUNENBURGER, Jean-Jaques. *Viața imaginilor*, trad. de Ionel Bușe și Petrișor Militaru. Craiova: Aius, 2024.

Notă: Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.

Primit: 26.08.2024

Acceptat: 09.12.2024